

NGHIÊN CỨU KHOA HỌC XÃ HỘI: NGUYÊN LÝ, PHƯƠNG PHÁP VÀ THỰC HÀNH

ANOL BHATTACHERJEE

Đỗ Minh Hùng, Trần Quang Thái dịch

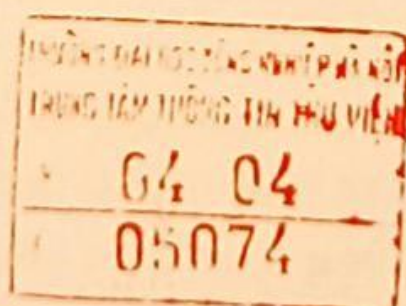

NHÀ XUẤT BẢN
ĐẠI HỌC QUỐC GIA TP. HỒ CHÍ MINH

ANOL BHATTACHERJEE

Đỗ Minh Hùng, Trần Quang Thái (dịch)

**NGHIÊN CỨU KHOA HỌC XÃ HỘI:
NGUYÊN LÝ, PHƯƠNG PHÁP
VÀ THỰC HÀNH**

**NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA
THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH - 2015**

**NGHIÊN CỨU KHOA HỌC XÃ HỘI:
NGUYÊN LÝ, PHƯƠNG PHÁP VÀ THỰC HÀNH**

**ĐỖ MINH HÙNG
TRẦN QUANG THÁI (dịch)**

Bản tiếng Việt © NXB ĐHQG-HCM, TÁC GIẢ và CÁC DỊCH GIẢ.

Bản quyền tác phẩm đã được bảo hộ bởi Luật Xuất bản và Luật Sở hữu trí tuệ Việt Nam. Nghiêm cấm mọi hình thức xuất bản, sao chép, phát tán nội dung khi chưa có sự đồng ý của tác giả và Nhà xuất bản.

ĐỂ CÓ SÁCH HAY, CÂN CHUNG TAY BẢO VỆ TÁC QUYỀN!

LỜI NÓI ĐẦU

Cuốn sách này được thiết kế nhằm giới thiệu cho học viên cao học và nghiên cứu sinh tiến sĩ quy trình nghiên cứu khoa học trong các khoa học xã hội, kinh doanh, giáo dục, sức khoẻ cộng đồng cùng các lĩnh vực liên quan khác. Nó dựa trên nhiều tài liệu giảng dạy của tôi được phát triển qua hơn một thập kỷ giảng dạy các lớp trình độ tiến sĩ về Các phương pháp Nghiên cứu tại Đại học Nam Florida. Độc giả được nhắm tới trong quyển sách này gồm học viên cao học và nghiên cứu sinh tiến sĩ, các nhà nghiên cứu trẻ và các giáo sư đang giảng tại các khóa học về các phương pháp nghiên cứu, ngoài ra các nhà nghiên cứu trẻ cũng có thể dùng sách này như sách tham khảo súc tích cầm tay.

Câu hỏi đầu tiên và quan trọng nhất mà các độc giả tiềm năng nên đặt ra về quyển sách này là nó có gì khác biệt so với các quyển giáo trình khác trên thị trường? Thực ra có bốn sự khác biệt then chốt. *Thứ nhất*, khác với các quyển giáo trình còn lại, giáo trình này không chỉ đề cập về “các phương pháp nghiên cứu” (thu thập và phân tích dữ liệu thực nghiệm) mà còn là toàn bộ “quy trình nghiên cứu” từ bắt đầu đến kết thúc. Phương pháp nghiên cứu chỉ là một giai đoạn trong quy trình nghiên cứu, có lẽ đó là giai đoạn đơn giản nhất và có tính quy ước nhất. Đa số các giáo trình đều đề cập kỹ lưỡng về các phương pháp nghiên cứu nhưng đều bỏ qua các chủ đề thách thức hơn, ít mang tính quy ước hơn, và có lẽ quan trọng hơn như lý thuyết hóa và tư duy như nhà nghiên cứu, vốn thường là những điều kiện tiên quyết của nghiên cứu thực nghiệm. Theo kinh nghiệm của tôi, phần đông nghiên cứu sinh tiến sĩ đều khá thành thạo các phương pháp nghiên cứu trong suốt

những năm làm tiến sĩ của họ, nhưng đều gặp khó khăn trong việc đưa ra các câu hỏi nghiên cứu thú vị hay bổ ích hoặc là xây dựng các lý thuyết khoa học. Nhằm giải quyết hạn chế này, tôi đã dành nhiều chương cho các chủ đề như “*Tư duy như nhà nghiên cứu*” và “*Các lý thuyết trong nghiên cứu khoa học*” vốn là những kỹ năng nền tảng đối với một nhà nghiên cứu trẻ.

Thứ hai, giáo trình này được thiết kế ngắn gọn, súc tích. Khi viết giáo trình này, tôi quyết định chỉ tập trung vào các khái niệm nền tảng, chứ không phủ đầy các trang viết một cách lộn xộn có thể làm chuyển hướng sự chú ý của độc giả tới các chủ đề ít liên quan. Đa số các buổi thảo luận trong chương trình tiến sĩ đều có sự bổ sung đáng kể các bài đọc rút ra từ lĩnh vực nghiên cứu. Giáo trình này được thiết kế nhằm bổ sung các bài đọc như thế thông qua việc tóm tắt mọi khái niệm quan trọng trong dung lượng một quyển sách cô đọng chứ không tạo thêm gánh nặng cho người đọc với một văn bản đồ sộ trên đầu các bài đọc được chỉ định của họ.

Thứ ba, giáo trình này có thể được tải về một cách miễn phí. Không chỉ đối với lần xuất bản hiện tại mà là tất cả những lần tái bản trong tương lai. Nó cũng sẵn có trên Kindle e-Book và các phiên bản bìa mềm theo yêu cầu với một chi phí danh nghĩa. Nhiều người hỏi tôi sao lại cho không một thứ gì đó trong khi tôi có thể kiếm được tiền bằng cách bán nó? Vâng, không chỉ nhằm chấm dứt những phản nản liên tục của sinh viên về mức giá trên trời của các giáo trình mà còn bởi vì tôi tin rằng tri thức khoa học không nên bị hạn chế bởi các rào cản tiếp cận như giá cả và tính sẵn có. Tiến bộ khoa học chỉ có thể xảy ra khi sinh viên và nhà khoa học trên khắp thế giới có thể tiếp cận dễ dàng với những điều tốt nhất mà khoa học

có thể cung cấp và quyền sách miễn phí này là nỗ lực khiêm tốn của tôi đối với sự nghiệp này. Tuy nhiên, miễn phí không hề nghĩa là "chất lượng thấp hơn". Một vài thứ tốt đẹp nhất trong cuộc sống như không khí, nước, ánh sáng mặt trời đều là miễn phí. Một vài tài nguyên của Google cũng là miễn phí, mọi người có thể dễ dàng tưởng tượng xem chúng ta sẽ ở đâu trong thời đại Internet ngày nay nếu không có Google. Các chương trình phần mềm phức tạp nhất sẵn có hôm nay, như Linux và Apache, cũng là miễn phí, vậy thì quyền sách này cũng thế.

Thứ tư, tôi định tạo ra nhiều phiên bản ngôn ngữ địa phương của quyền sách này vào lúc thích hợp và các phiên bản chuyển dịch đó cũng sẽ là miễn phí. Cho tới nay, tôi đã cam kết dịch quyền sách này sang tiếng Trung Hoa, tiếng Pháp, tiếng Hàn, tiếng Bồ Đào Nha, tiếng Tây Ban Nha (hy vọng sẽ hoàn thành vào năm 2012), và tôi mong chờ những nhà nghiên cứu có đủ phẩm chất hay các giáo sư dịch nó sang tiếng Ả-rập, tiếng Đức, và các ngôn ngữ khác, nơi hội đủ nhu cầu cho một văn bản nghiên cứu. Nếu bạn là nhà dịch thuật đầy triển vọng, vui lòng nhớ rằng sẽ không hề có lợi ích tiền bạc hay vinh quang gì cho công việc dịch thuật của bạn, bởi vì quyền sách này phải duy trì tính miễn phí của nó, nhưng tôi rất vui khi bạn là đồng tác giả của phiên bản ngôn ngữ địa phương.

Giáo trình này được cấu trúc thành 16 chương áp dụng cho học kỳ 16 tuần. Tuy nhiên, các giáo sư và giảng viên có thể thêm, bớt, kéo dài, rút gọn lại các chủ đề nhằm tùy chỉnh theo các chủ đề đặc thù của chương trình đào tạo. Ví dụ tôi không đưa chương 14, 15 vào lớp của tôi vì tôi đã gửi các lớp về thống kê các tài liệu này và nhiều tài liệu khác. Thay vào

đó, tôi dành 2 tuần về lý thuyết (chương 3), một tuần để thảo luận và triển khai các nhận xét cho các tạp chí hàn lâm (không có trong sách này) và một tuần cho kỳ thi hết môn. Mặc dù vậy, tôi cảm thấy cần thiết đưa chương 14, 15 vào các chương trình hàn lâm vốn không có lớp riêng về phân tích thống kê dành cho nghiên cứu. Bản đề cương mẫu mà tôi dùng cho lớp của tôi thuộc chương trình tiến sĩ thương mại được cung cấp ở phần phụ lục.

Cuối cùng, tôi định tiếp tục cập nhật giáo trình này dựa trên các khuynh hướng mới xuất hiện trong nghiên cứu khoa học. Nếu có bất kỳ nội dung nào mới, thú vị mà bạn muốn xem trong các lần xuất bản tương lai, vui lòng gửi tôi vài dòng, tôi sẽ cố gắng hết sức để cập nhật chúng. Những bình luận, phê bình hay đóng góp điều chỉnh cho bất kỳ nội dung nào trong giáo trình này đều sẽ được đánh giá cao.

Anol Bhattacharjee

E-mail: abhattach@usf.edu

MỤC LỤC

Nhập môn nghiên cứu

1. Khoa học và nghiên cứu khoa học 1
2. Tư duy như nhà nghiên cứu..... 16
3. Tiến trình nghiên cứu 29
4. Lý thuyết trong nghiên cứu khoa học 43

Những cơ sở của nghiên cứu thực nghiệm

5. Thiết kế nghiên cứu khoa học 61
6. Đo lường các thiết kế 74
7. Độ tin cậy và tính giá trị của thang đo 95
8. Chọn mẫu 112

Thu thập dữ liệu

9. Nghiên cứu khảo sát 126
10. Nghiên cứu thực nghiệm 145
11. Nghiên cứu trường hợp 162
12. Nghiên cứu kiến giải 179

Phân tích dữ liệu

13. Phân tích định tính..... 194
14. Phân tích định lượng: Thống kê mô tả 203
15. Phân tích định lượng: Thống kê suy luận..... 216

Phần cuối

16. Đạo đức nghiên cứu 228

Phụ lục: Đề cương mẫu cho khóa tiến sĩ 239